

Millî Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

İnceleme Kurulu
BAŞKAN
Toygan DAGLIER
ÜYE
Barbaros YALÇIN
ÜYE
Candan EVREN
ÜYE
Hüseyin YUNAK

Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemâl CÜHACI

İnceleme Kurulu Sekreteri
Gonca GÜNIŞİK

Sanat Yönetmeni
Melik ERDOĞAN

Basın Yayın Koordinatörü
Günhan SÜRDEM

Dizgi
Alphagraphics

Renk Ayrımı
ESER REPRODUKSİYON

Baskı
CEYMA MATBAASI

Merkez
Teşvikiye Cad. 43/57
80200 Teşvikiye / İSTANBUL
TEL : 0-212-231 47 30 /3 Hat

3 ayda bir yayınlanır.

Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.

İÇİNDEKİLER

<i>Reasürör Gözüyle</i>	3
<i>Serbest Tarifeye Geçişin Sigorta Sektörüne Etkileri</i>	4
<i>Çevre Kirliliği</i>	12
<i>Doğal Felâketlerin Son 25 Yılı</i>	18
<i>Yabancı Basından Haberler</i>	23

Reasürör Gözüyle

Ülkemiz sigortacılık sektöründe bir dönüm noktası olarak nitelenebilecek serbest tarife sistemine geçişin sektör üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Bugüne kadar sektörün çeşitli kesimlerinden bir çok kişi ve kuruluş serbest tarife sisteminin sektördeki etkileri üzerine görüşler ileri sürmüşlerdir. Sayın Dr.Mustafa Akan dergimizin bu sayısında, tarifelerin ortadan kaldırılmasından sonra sektörde ne gibi gelişmeler olduğunu açıklayarak bu tartışmalara katılmaktadır.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yılların en önemli konularından biri çevre kirliliği ve tahribatıdır. Özellikle 1994 yazında denizlerimizde belirgin bir şekilde görülen deniz kirliliği ve orman yangınları bu konunun ülkemizde artık ciddi bir şekilde ele alınması gereğini ortaya koymuştur. Dergimizin bu sayısında ülkemizdeki çevre kirliliği ve tahribatının nedenleri, yarattığı sonuçlar ve bu konunun sigorta ile olan ilişkisine değinilmeye çalışılmış ve bazı öneriler öne sürülmüştür.

Çevre kirliliği ve tahribatının atmosferde yol açtığı bir takım etkiler dolayısıyla yeryüzü ikliminin değişmesine neden olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış bir gerçektir. Dünya ikliminin değişmesi ise insanlığa büyük zararlar veren felâket olaylarının artmasına neden olmaktadır. Bunun yanısıra, teknolojinin gelişmesi insanların buna bağlı felâket olaylarıyla karşılaşması sonucunu doğurmaktadır. Geçtiğimiz 25 yılın incelendiği araştırmada teknik felâketlerin ya da insan eliyle meydana gelmiş felâketlerin insanlığa bir hayli zarar vermiş olduğu açıkça görülmektedir.

Üç yıldan fazla bir süredir yayın hayatında olan ve sektördeki işlevini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışan dergimiz, katkı ve eleştirilerinizle bundan sonra da sektör çalışanları için ciddi ve güvenilir bir kaynak olmaya devam edecektir.

Serbest Tarifeye Geçişin Sigorta Sektörüne Etkileri

1 989 yılına kadar sabit tarife çerçevesinde faaliyet gösteren sigorta sektörü 1990 yılında serbest tarife geçmiştir. Bu geçişin önemli etkileri olmuştur. Bir yandan fiyatlar düşmüş, tahsilât vadeleri uzamış ve prim artışı hızlanmıştır. Öte yandan, tahsilât sorunu nedeniyle hasarlar zamanında ödenemez olmuş ve birçok şirket likidite sıkıntısına girmiştir.

Bu yazının amacı serbest tarifenin sektör üzerine etkilerini bazı rasyoları kullanarak yorumlamaktır.

METOD:

- Sektör, yabancı, büyük, orta boy, küçük şirketlerden oluşan dört ana grupta toplanmıştır. Bu sınıflandırma Ek. I'de verilmiştir.
- Bu grupların her biri Teknik, Pazarlama, Mali ve Genel Yönetim verimliliği olmak üzere dört grupta toplanan rasyolar itibariyle incelenmiştir. Bu rasyolar Ek. II'de verilmiştir.
- 1989 sonrası senelerle ilgili rasyolar, subjektif olarak, 1989 yılı rasyolarıyla karşılaştırılmıştır. Yıllar itibariyle rasyolar Ek. III'te verilmiştir. Rasyolarla ilgili bazı tanımlar Ek. IV'dedir.

VERİ KAYNAKLARI

Sigorta Murakabe Kurulu yıllık sektör raporları.

Teknik Performans Rasyoları Yorumları

- **Hasar Oranı** - Genelde serbest tarife geçişle arttığı, ancak 1993'te bütün gruplar için 1989 yılı seviyelerine düştüğü görülmektedir. Bu, sektörün serbest tarife uyum sağlamaya başladığının önemli bir göstergesidir. Ancak, en geç uyumu yabancı ve orta boy yerli şirketler göstermişlerdir.

- **Teknik Kâr/Prim** - Genelde önemli bir değişme gözlenmemekle birlikte, orta boy şirketler için bu oran düşerken, küçükler için artmıştır. Bu, orta boy şirketlerin, teknik açıdan, serbest tarife henüz uyum sağlayamadıklarını gösterir. Yabancılar başta olumsuz etkilenmelerine rağmen 1993'te 1989 yılı seviyesine yükselmişlerdir. Küçükler, değişime iyi bir uyum göstermişlerdir. Ancak, küçüklüğün verdiği dinamizmle bunu yapabilmek genelde olağandır.

- **Teknik Kâr (% Artış)** - Serbest tarife sonrası iki yılda yabancı şirketler iyi bir performans gösterirken, 1992 yılında yerli şirketler daha iyi performans göstermiştir. 1993 yılında ise yabancılar en iyi performansı göstermişlerdir. Genelde yabancı şirketlerin daha iyi teknik performans göstermesi, yerli şirketlerin teknik eksikliğinin bir göstergesi olabilir.

Mali Performans Rasyoları Yorumları

- **Tahsilât Oranı** - İlgili tabloda dikkati çeken önemli husus 1989'da küçük ve yabancı şir-

ketlerin tahsilât oranlarının, serbest tarife sonrası oranlarına göre daha düşük olmasıdır. Dolayısıyla bu şirketler için tahsilât sorunu serbest tarife ile başlamış bir sorun değildir. Hattâ serbest tarife bu şirketlere bu konuda bir uyarı etkisi yapmıştır ve tahsilât oranları 1990'dan itibaren istikrarla artmaya başlamıştır. Büyük şirketler diğer şirketlerin rekabeti etkisiyle, bu oran itibariyle kötüleşmişlerdir.

- **Sermaye Yeterliliği** (Özkaynak/Prim) - 1989 yılında bu oran itibariyle en iyi konumda olan yabancı şirketler giderek kötüleşmişlerdir. Diğer bütün şirketler için aynı sonuca varılabilir. Ancak, 1993'te orta boy ve yabancı şirketler en kötü durumdadılar. Bu sonuç sektörde sermaye yetersizliğinin bir başka ölçüsüdür.

- **Yatırım Getirisi** - Bu rasyo itibariyle serbest tarifenin önemli bir etkisi görülmemektedir. Ancak, tarife öncesi veya sonrası sektörün yatırım getirisi performansı düşüktür. Enflasyon oranının 1989-1993 arasında % 70 civarlarında olduğu düşünülürse % 40-50 civarlarındaki yatırım getirisinin kabul edilemez düşüklüğü ortaya çıkar.

- **Mali Gelir Artışı** - Veri eksikliği nedeniyle (1989 öncesi veriler) serbest tarifenin bu oran itibariyle etkisini değerlendirmek pek sağlıklı olmamakla birlikte genelde bu etki olumlu olmuştur. Bu durum en iyi 1993 yılında ortaya çıkmıştır.

- **Mali Gelirler/Toplam Gelirler** - Serbest Tarifenin olumsuz etkisi 1990 yılından itibaren görülmeye başlanmıştır. En kötü

etki ise yabancı şirketler üstünde görülmüştür. Ancak bütün sektör 1993'te olağanüstü bir performansla bu oranı yükseltmiştir. Bu durum, 1993 yılının serbest rekabete uyumun başladığı yıl olduğunu göstermektedir.

Pazarlama Verimliliği Rasyoları Yorumları

- **Police Sayısı Artışı (Ortalama)** - Bu oran yabancı ve büyük şirketler için istikrarlı bir şekilde artış gösterirken, diğerlerinde kararsızlık görülmektedir. Ancak 1993 yılında küçük şirketler olağanüstü bir artış göstermişlerdir.

- **Prim/Police Sayısı** - Bütün şirketler, enflasyonun da katkısıyla bu rasyoyu arttırmıştır. Ancak artış, enflasyon oranlarının genelde üzerindedir. Bu, rekabetin de etkisiyle, sigortalıların bilinç düzeyinin arttığı ve dolayısıyla teminatlarını arttırdığının bir göstergesi olabilir. Ancak, küçük şirketlerin police başına prim tutarı halâ çok küçüktür.

- **Portföy Dağılımı** - Serbest tarife sonrası bu konuda görülen en büyük değişiklik yangın oranının azalırken, kaza oranının artmasıdır. Bu eğilim 1993 yılında yavaşlamıştır. Ancak bu değişimin nedeni serbest tarifeye geçiş değil, araba sayısının artmasıdır.

Genel Yönetim Rasyoları Yorumları

- **Kâr/Prim** - Serbest tarife büyük şirketler hariç diğerlerini olumsuz etkilemiştir. Ancak, ortaboy şirketler hariç bütün şirketler 1993'te bu oran itibarıyla önemli iyileşme göstermişlerdir.

Yabancıların 1993 yılındaki performansları (1992'ye göre) olağanüstüdür. Ortaboy şirketlerin 1993'te bile performanslarının kötüleşmesi endişe vericidir.

- **Özkaynak Kârlılığı** - Tarife öncesi veya sonrası özkaynak kârlılığı bütün sektör için (1993'te büyük şirketler hariç) düşüktür. Serbest tarife öncesi (1989-1990) yabancı şirketler en kârlı grup iken bu durum sonraki yıllarda tersine dönmüştür. Büyük şirketler kârlılıklarını istikrarlı olarak arttırmışlardır.

- **Kâr/Personel Sayısı** - Yabancı şirketlerin bu oranı 1989-1992 yılları aynı kaldığı halde 1993 yılında önemli bir artış getirmiştir. Diğer bütün şirketlerin oranı istikrarlı olarak artmıştır. Bu artış en fazla 1993 yılında olmuştur. Bu sektörün artık serbest rekabet ortamına intibak ettiğinin bir başka göstergesi sayılabilir.

- **Police Sayısı/Personel Sayısı** Genelde sektörde bu oran aynı kalmıştır denebilir. Bu, personel verimliliği konusunda rekabetçi ortama henüz bir uyum sağlamadığının bir göstergesidir. Bu oran itibarıyla en iyi performansı küçük şirketler göstermiştir.

- **Genel Giderler/Prim** - Serbest tarife sonrası bütün sektörde bu oranda artış gözlenmiştir. Ancak, 1993 yılında, küçük şirketler hariç sektörde genel bir düşüş gözlenmektedir. Bütün senelerde bu oran küçük ve yabancı şirketler için en yüksektir.

- **Operasyon Giderleri/Prim** - Bu oran itibarıyla serbest tarife, sektörü olumlu etkilemiş, ancak daha sonraki yıllarda operasyon giderleri primden genelde daha hızlı artmıştır.

- **Genel Giderler / Personel Sayısı** - Bu oran itibarıyla en

verimli yabancılar olmuştur. En verimsiz ise büyük şirketler grubudur.

- **Prim/Personel Sayısı** - Bu oran itibarıyla de en verimsiz yabancı şirketlerken en verimli büyük şirketler olmuştur. Ancak 1993 yılında genelde bir kötüleşme gözlenmektedir. Bu, 1993 yılında personel sayısının prime göre daha hızlı arttığını gösterir. Ancak, 1994 yılında primlerin yavaş artıyor olması personel masraflarını çabuk kısamayan şirketleri zora sokacaktır.

SONUÇ

- Sektör serbest tarife sistemine 1993 yılından itibaren uyum sağlamaya başlamıştır.

- Orta boy ve yabancı şirketlerin bu konuda aşılması gereken daha fazla sorunları vardır.

- Tahsilât sorunu serbest tarifeye başlamamıştır.

- Büyük şirketlerin genel verimlilik (personel, giderler), küçük şirketlerin ise pazarlama sorunları göreceli olarak artmıştır.

- Sektörde serbest tarife sonrası sermaye yetersizliği ortaya çıkmıştır.

- Serbest tarife sistemi sektöre iyi bir fon yönetim sistemi getirememiştir.

- Rekabet sektörde pazarlama işgücünü arttırmış ve sektör, serbest tarife sonrası enflasyonun çok üstünde büyümüştür. Rekabet müşterilerin sigorta bilincini de arttırmıştır.

Dr. Mustafa AKAN

Not: Bu çalışma için kullanılan verilerin temini ve rasyoların hesaplanması Uzman Nilüfer Durak tarafından gerçekleştirilmiştir.

EK I: ŞİRKET SINIFLAMASI

	1989	1990	1991	1992	1993
YABANCI	Adriatica AGF Garanti American Home Commercial Union Gothaer Generali İmtaş Magdeburger Nordstern La Concorde P.F.A. Schweiz	Adriatica Assitalia AGF Garanti American Home Commercial Union Ege Baltica Gothaer Generali İmtaş Magdeburger Nordstern P.F.A. Schweiz	Adriatica Assitalia AGF Garanti American Home Commercial Union Ege Baltica Gothaer Generali İmtaş Magdeburger Nordstern T.Nippon P.F.A. Schweiz	Adriatica Assitalia AGF Garanti American Home Commercial Union Ege Baltica Gothaer Generali İmtaş Magdeburger Nordstern T.Nippon P.F.A. Schweiz	Adriatica Assitalia AGF Garanti American Home Commercial Union Generali İmtaş Magdeburger Nordstern T.Nippon
YERLİ					
Büyük	Şark Halk Güneş Başak Anadolu Ak	Şark Halk Güneş Başak Anadolu Ak	Şark Halk Güneş Başak Anadolu Ak	Şark Halk Güneş Başak Anadolu Ak	Şark Halk Güneş Başak Anadolu Ak
Orta	Güven İsviçre Merkez Oyak Ray Şeker T.Genel	Güven İsviçre Merkez Oyak Ray Şeker T.Genel	Güven İsviçre Merkez Oyak Ray Şeker T.Genel	Güven İsviçre Merkez Oyak Ray Şeker T.Genel	Güven İsviçre Merkez Oyak Ray Şeker T.Genel
Küçük	Ankara Bati Emek Hür İnan Tam Birlik Cigna-Sa Doğan	Ankara Bati Emek Hür İnan Tam Birlik Cigna-Sa Doğan Universal	Ankara Bati Emek Hür İnan Tam Birlik Ticaret Cigna-Sa Doğan Universal	Ankara Bati Birlik Cigna-Sa Doğan Emek Emin Hür Marmara Rumeli Tam Ticaret Universal İnan	Ankara Bati Bayındır Birlik Cigna-Sa Doğan Ege Emek Emin Demir Hür Marmara Rumeli Tam Ticaret Universal İnan

EK II : DEĞERLENDİRME GRUP VE RASYOLARI

Teknik Kârlılık Rasyoları

- Hasar Prim Oranı
- Teknik Kâr/Prim
- Teknik Kârın Yüzde Artış Oranı

Pazarlama Verimliliği Rasyoları

- Portföy Dağılımı (Yangın Yüzdesi)

- Poliçe Başına Prim Miktarı
- Poliçe Sayısı Yüzde Artış Oranı

Mali Yönetim Verimlilik Rasyoları

- Tahsilât Oranı
- Yatırım Getirisi
- Sermaye Yeterliliği
- Mali Gelirlerin Toplam Gelirler İçindeki Payı

Genel Yönetim Rasyoları

- Kâr/Prim
- Sermaye Kârlılığı
- Kâr/Personel
- Prim/Personel
- Poliçe Sayısı/Personel
- Genel Giderler/Personel
- Genel Giderler/Prim
- Operasyon Giderleri/Prim

EK III : RASYOLAR

TEKNİK PERFORMANS

1) HASAR ORANI (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI Averaj	0.54	0.41	-24.07	0.75	82.93	0.69	-8.00	0.57	-17.39
YERLİ									
BÜYÜK	0.57	0.60	5.26	0.66	10.00	0.72	9.09	0.56	-22.22
ORTA	0.58	0.67	15.52	0.77	14.93	0.92	19.48	0.61	-33.70
KÜÇÜK	0.57	0.46	-19.30	0.54	17.39	0.53	-1.85	0.54	1.89

2) - TEKNİK KÂR / PRIM (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	15.98	18.11	13.33	16.90	-6.68	13.69	-18.99	15.44	12.78
YERLİ									
BÜYÜK	17.53	21.64	23.45	16.09	-25.65	17.11	6.34	17.15	0.23
ORTA	17.39	19.38	11.44	16.44	-15.17	15.80	-3.89	13.45	-14.87
KÜÇÜK	17.96	18.28	1.78	17.89	-2.131	9.40	8.44	19.94	2.78

3) - TEKNİK KÂR (MİLYON TL)

	1989	1990	%ARTIŞ 89-90	1991	%ARTIŞ 90-91	1992	%ARTIŞ 91-92	1993	%ARTIŞ 92-93
YABANCI Mutlak	16.435	42.522	158.73	75.101	76.62	116.945	55.72	259.002	121.47
YABANCI Averaj	1.370	3.275	139.05	5.365	63.82	8.353	55.69	25.900	210.07
YERLİ									
BÜYÜK Mutlak	94.180	214.729	128.00	283.553	32.05	604.188	113.08	1.273.087	110.71
BÜYÜK Averaj	15.697	30.676	95.43	47.259	54.06	100.698	113.08	212.181	110.71
ORTA Mutlak	37.477	78.707	110.01	115.126	46.27	238.481	107.15	456.936	91.60
ORTA Averaj	5.354	11.244	110.01	16.447	46.27	34.069	107.14	65.277	91.60
KÜÇÜK Mutlak	23.589	50.095	112.37	75.293	50.30	159.916	112.39	323.305	102.17
KÜÇÜK Averaj	2.621	5.010	91.15	6.845	36.63	11.423	66.88	19.018	66.49

MALİ PERFORMANS

1) -TAHSİLÂT ORANI (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI Averaj	0.39	0.42	7.69	0.41	-2.38	0.45	9.76	0.47	4.44
YERLİ									
BÜYÜK	0.55	0.51	-7.27	0.48	-5.88	0.45	-6.25	0.48	6.67
ORTA	0.48	0.52	8.33	0.55	5.77	0.49	-10.91	0.49	0.00
KÜÇÜK	0.36	0.39	8.33	0.45	15.38	0.45	0.00	0.46	2.22

2) - SERMAYE YETERLİLİĞİ (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	0.64	0.74	15.62	0.44	-40.54	0.36	-18.18	0.29	-19.44
YERLİ									
BÜYÜK	0.47	0.55	17.02	0.40	-27.27	0.39	-2.50	0.34	-12.82
ORTA	0.30	0.29	-3.33	0.33	13.79	0.28	-15.15	0.30	7.14
KÜÇÜK	0.72	0.47	-34.72	0.51	8.51	0.51	0.00	4.46	-9.80

3) -YATIRIM GETİRİSİ (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	38.00	28.00	-26.32	27.00	-3.57	33.00	22.22	44.00	33.33
YERLİ									
BÜYÜK	23.00	23.00	0.00	20.00	-13.04	25.00	25.00	48.00	92.00
ORTA	43.00	34.00	-20.93	38.00	11.76	38.00	0.00	55.00	44.74
KÜÇÜK	22.00	22.00	0.00	26.00	18.18	19.00	-26.92	21.00	10.53

4) - MALİ GELİR (MİLYON TL)

	1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI									
Mutlak	22.341	30.863	38.15	57.233	85.44	115.416	101.66	211.708	83.43
Averaj	1.862	2.374	27.50	4.088	72.20	8.244	101.66	16.285	97.54
YERLİ									
BÜYÜK									
Mutlak	61.934	102.257	65.11	176.188	72.30	296.140	68.08	814.588	175.07
Averaj	10.322	17.043	65.11	29.365	72.30	49.357	68.08	135.765	175.07
ORTA									
Mutlak	27.422	42.794	56.06	84.223	96.81	157.182	86.63	400.872	155.04
Averaj	3.917	6.113	56.06	12.032	96.83	22.455	86.63	57.267	155.03
KÜÇÜK									
Mutlak	14.493	32.747	125.95	65.582	100.27	110.920	69.13	323.136	191.32
Averaj	1.610	3.275	103.42	5.962	82.05	7.923	32.89	20.196	154.90

5) - MALİ GELİR / TOPLAM GELİR (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	11.25	4.15	-63.11	4.36	5.06	4.43	1.61	8.00	80.59
YERLİ									
BÜYÜK	7.00	7.00	0.00	6.50	-7.14	5.33	-18.00	6.00	12.57
ORTA	4.86	4.00	-17.70	5.00	25.00	3.86	-22.80	6.00	55.44
KÜÇÜK	3.56	3.30	-7.30	3.36	1.82	2.36	-29.76	8.00	238.98

PAZARLAMA VERİMLİLİĞİ

1)- POLİÇE SAYISI

		1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI	Mutlak	682.084	758.849	11.25	956.135	26.00	1.024.982	7.20	1.054.871	2.92
	Averaj	56.840	58.373	2.70	68.295	17.00	73.213	7.20	105.487	44.08
YERLİ										
BÜYÜK	Mutlak	2.806.426	2.903.980	3.48	3.403.651	17.21	3.556.373	4.49	4.031.043	13.35
	Averaj	467.738	483.997	3.48	567.275	17.21	592.729	4.49	671.841	13.35
ORTA	Mutlak	1.629.272	1.718.388	5.47	1.551.687	-9.70	1.709.758	10.19	1.938.787	13.40
	Averaj	232.753	245.484	5.47	221.670	-9.70	244.251	10.19	276.970	13.40
KÜÇÜK	Mutlak	1.083.395	946.407	-12.64	1.068.745	12.93	1.038.023	-2.87	2.821.943	171.86
	Averaj	120.377	94.641	-21.38	97.159	2.66	74.145	-23.69	165.997	123.88

2)- PRİM / POLİÇE SAYISI (MİLYON TL.)

		1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI		0.15	0.31	106.67	0.46	48.39	0.83	80.43	1.62	95.18
YERLİ										
BÜYÜK		0.19	0.34	78.95	0.52	52.94	0.99	90.38	1.84	85.86
ORTA		0.13	0.24	84.62	0.45	87.50	0.88	95.56	1.75	98.86
KÜÇÜK		0.12	0.29	141.67	0.39	34.48	0.79	102.56	0.57	-27.85

PORTFÖY DAĞILIMI (%)

		1989				1990			
		YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MAK. MONT.	YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MAK. MONT.
YABANCI		29.37	17.76	45.52	7.35	23.99	15.13	55.69	4.87
YERLİ									
BÜYÜK		33.11	15.98	42.83	8.08	26.49	13.03	49.60	3.31
ORTA		23.99	21.28	47.33	7.40	18.08	18.15	51.48	4.62
KÜÇÜK		26.59	21.98	46.74	4.69	17.49	22.18	49.45	2.03
		1991				1992			
		YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MAK. MONT.	YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MAK. MONT.
YABANCI		21.12	11.51	61.63	5.22	22.27	10.69	61.27	5.29
YERLİ									
BÜYÜK		22.70	12.41	57.89	3.75	21.00	11.19	62.07	3.56
ORTA		16.64	16.74	60.92	4.78	15.29	14.47	64.29	4.68
KÜÇÜK		17.82	10.19	64.58	5.90	15.15	9.40	70.70	4.75
		1993							
		YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MAK. MONT.				
YABANCI		23.70	11.11	59.55	5.39				
YERLİ									
BÜYÜK		20.73	9.98	64.64	3.72				
ORTA		16.06	13.36	64.30	4.39				
KÜÇÜK		16.00	8.34	72.29	3.34				

REASÜRÖR

GENEL YÖNETİM

1)- KÂR/PRİM (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	15.00	9.00	-40.00	4.00	-55.56	2.00	-50.00	9.00	350.00
YERLİ									
BÜYÜK	15.00	17.00	13.33	14.00	-17.65	15.00	7.14	16.00	6.67
ORTA	15.00	16.00	6.67	15.00	-6.25	13.00	-13.33	11.00	-15.38
KÜÇÜK	10.00	12.00	20.00	12.00	0.00	10.00	-16.67	15.00	50.00

2)-ÖZKAYNAK KÂRLİLİĞİ (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	55.00	125.00	127.27	22.00	-82.40	20.00	-9.09	28.00	40.00
YERLİ									
BÜYÜK	32.00	31.00	-3.13	34.00	9.68	38.00	11.76	45.00	18.42
ORTA	49.00	53.00	8.16	46.00	-13.21	49.00	6.52	38.00	-22.45
KÜÇÜK	38.00	51.00	34.21	37.00	-27.45	26.00	-29.73	28.00	7.69

3)-KÂR / PERSONEL SAYISI (MİLYON TL.)

	1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI	33	42	27.27	39	-7.14	30	-23.08	182	506.67
YERLİ									
BÜYÜK	49	91	85.71	144	58.24	307	113.19	651	112.05
ORTA	36	65	80.56	97	49.23	195	101.03	343	75.90
KÜÇÜK	17	40	135.29	48	20.00	88	83.33	233	164.77

4)-POLİÇE SAYISI / PERSONEL SAYISI

	1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI	1,141	1,031	-9.64	1,165	13.00	1,088	-6.61	1,157	6.34
YERLİ									
BÜYÜK	1,720	1,547	-10.06	2,057	32.97	2,097	1.94	2,272	8.35
ORTA	1,856	1,724	-7.11	1,420	-17.63	1,642	15.63	1,725	5.05
KÜÇÜK	1,478	1,156	-21.79	1,024	-11.42	1,153	12.60	2,680	132.44

5) - GENEL GİDERLER/ PRİM (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	17.00	20.00	17.65	21.00	5.00	23.00	9.52	20.00	-13.04
YERLİ									
BÜYÜK	16.00	17.00	6.25	18.00	5.88	15.00	-16.67	13.00	-13.33
ORTA	13.00	14.00	7.69	16.00	14.29	16.00	0.00	14.00	-12.50
KÜÇÜK	18.00	19.00	5.56	40.00	110.53	24.00	-40.00	25.00	4.17

6) - OPERASYON GİDERLERİ / PRİM (%)

	1989	1990	ARTIŞ 89-90	1991	ARTIŞ 90-91	1992	ARTIŞ 91-92	1993	ARTIŞ 92-93
YABANCI	174.00	159.00	-8.62	162.00	1.89	171.00	5.56	181.00	5.85
YERLİ									
BÜYÜK	163.00	156.00	-4.29	154.00	-1.28	146.00	-5.19	164.00	12.33
ORTA	171.00	170.00	-0.58	177.00	4.12	178.00	0.56	189.00	6.18
KÜÇÜK	171.00	147.00	-14.04	192.00	30.61	162.00	-15.62	223.00	37.65

7) - GENEL GİDERLER / PERSONEL SAYISI (MİLYON TL.)

	1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI	29.72	62.9	111.64	111.18	76.76	210.9	89.69	368.95	74.94
YERLİ									
BÜYÜK	53.02	91.14	71.90	186.6	104.74	315.82	69.25	525.89	66.52
ORTA	32.15	56.01	74.21	102.9	83.72	237.3	130.61	420.61	77.25
KÜÇÜK	32.69	63.85	95.32	161.76	153.34	216.75	33.99	386.23	78.19

8) - PRİM / PERSONEL SAYISI (MİLYON TL.)

	1989	1990	% ARTIŞ 89-90	1991	% ARTIŞ 90-91	1992	% ARTIŞ 91-92	1993	% ARTIŞ 92-93
YABANCI	172	319	85.47	541	69.59	907	67.65	893	-1.55
YERLİ									
BÜYÜK	329	529	60.79	1065	101.32	2082	95.49	1772	-14.90
ORTA	246	407	65.45	641	57.49	1450	126.21	1124	-22.48
KÜÇÜK	179	335	87.15	403	20.30	916	127.30	1060	15.77

EK IV: RASYOLARLA İLGİLİ TANIMLAR

$$\text{Hasar Prim Oranı} = \frac{\text{Tahakkuk Eden Hasar}}{\text{Kazanılan Prim}}$$

$$\text{Tahsilat Oranı} = 1 - \frac{\text{Prim Alacakları}}{\text{Direkt Primler - Komisyon}}$$

$$\text{Yatırım Getirisi} = \frac{\text{Yatırım Gelirleri}}{\text{Ortalama Yatırımlar}}$$

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Net Primler}}$$

$$\text{Özkaynak Kârlılığı} = \frac{\text{Kâr}}{\text{Özkaynak}}$$

Genel Giderler= Personel ve Diğer Giderler + Amortizasyon + Karşılıklar + Vergiler

Teknik Giderler= Reasüröre verilen Primler + Ödenen Hasarlar + Prim Rezervleri + Muallak Hasarlar

Operasyon Giderleri= Genel Giderler + Teknik Giderler

Çevre Kirliliği

Reasürör dergisinde daha önce yer alan çevre kirliliği ile ilgili yazıda (1) çevre kirliliği kavramı açıklanmaya çalışılmış, dünya ülkelerinin deniz, akarsu ve göller, orman ve bitki örtüsü ile atmosferin kirlenmesine gelişmişlik düzeylerinin ne ölçüde etkili oldukları üzerinde durulmuştu.

Bunun yanısıra, dünyada en yüksek refah düzeyine sahip Avrupa Topluluğu ülkelerindeki çevre kirliliğini önlemeye yönelik idari ve hukuki tedbirler ile sigorta uygulamalarına kısaca değinilmeye çalışılmış, bu konuda ülkemizin durumunun ise ayrı bir çalışma konusu olacağı belirtilmişti.

Bu çalışmanın birinci bölümünde ülkemizin çevre sorunlarına kısaca değinilmeye çalışılacak, ikinci bölümünde bu sorunlara karşılık alınmış idari ve hukuki tedbirler üzerinde durulacak, üçüncü ve son bölümde ise ülkemizde çevre kirliliği dolayısıyla kirletenin sorumluluklarına sigorta açısından ne şekilde yaklaşıldığı ele alınmaya çalışılacaktır.

ÜLKEMİZİN ÇEVRE SORUNLARI

Ülkemizde çevre kirliliği sorununu 4 ana başlık altında inceleyebiliriz (2):

- Hava Kirliliği,
- Su Kirliliği,
- Toprak Kirliliği,
- Ormanların ve Bitki Örtüsünün Tahrip Edilmesi.

Hava Kirliliği

Hava kirliliği, hava bileşiminde belli oranlarda bulunan gazlar arasında "kirletici" olarak tanımlanan gaz ve diğer maddele-

rin belli sınırların üzerine çıkarak insan, diğer canlılar, iklim ve eşyaya zarar verecek duruma gelmesidir. Kirleticiler ya doğrudan doğruya belli bir kaynaktan atmosfere bırakılırlar ya da bırakılan gaz ve maddeler atmosferde diğer gazlarla girmiş olduğu reaksiyon sonucu kirletici özelliğini alırlar.

Hava kirliliğinin en önemli nedenleri arasında sanayileşme ve şehirleşmeyi sayabiliriz.

Sanayileşmeden kaynaklanan hava kirliliği aslında sanai tesislerin yerinin yanlış seçiminden ve atık gazların yeterli tedbir alınmadan havaya bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Bugün gelişmiş ülkelerdeki sanayileşme düzeyi bizden çok daha yüksek olmasına karşın alınmış olan uygun tedbirler sayesinde sanayileşme artık hava kirliliğinin önemli bir nedeni olmaktan uzaklaşmıştır.

Şehirleşme ülkemizin özellikle 1950'li yıllardan itibaren karıştığı bir durumdur. Konut sayısının hızla artması ve buralarda ısıtma maksadıyla kullanılan yakıtların yüksek oranda kükürt ve kil içermesi, ayrıca motorlu araçların sayısındaki artışlar şehirleşmenin sonucunda meydana gelen hava kirliliğinin nedenleridir.

Şehirleşmenin havaya bırakılan kirletici gazların artmasına yol açtığı ve sonucunda insan, diğer canlılar, iklim ve eşya üzerinde zararlı etkilerde bulunduğu açıktır. Bunun yanısıra ülkemizin son yıllarda karşı karşıya bulunduğu göç nedeniyle sanayi şehirlerimizde ve özellikle İstanbul'da anormal ölçülerde çarpık kentleşme sorunu yaşanmaktadır. Kırsal bölgelerden şehirlere göç eden insanlar kentlerin daha çok dış mahallelerinde

kamuya ve kişilere ait arazilerde kanun dışı olarak gecekondu mahalleleri meydana getirmekte, daha da ileri giderek orman alanlarını tahrip etmektedirler. Orman alanlarının tahrip edilmesi ise İstanbul'un ve benzer durumdaki şehirlerin nefes almasını, havasının temizlenmesini engellemektedir.

Su Kirliliği

"Yeryüzündeki sular güneşin sağladığı enerji ile sürekli bir döngü içerisinde bulunur. Bu döngüye **hidrolojik çevrim** adı verilir. İnsanlar, yaşamsal ve ekonomik gereksinimleri için suyu bu döngüden alır ve kullandıktan sonra tekrar aynı döngüye iade ederler. Bu süreçler sırasında suya karışan maddeler, suların fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini değiştirerek **su kirliliği** olarak adlandırılan olguyu ortaya çıkarır" (3).

Su, insan yaşamının "olmazsa olmaz" bir parçasıdır. Dolayısıyla su kirliliği, gerek kısa vadede gerek uzun vadede doğadaki tüm canlıların yaşamı ve yaşamı için gerekli olan herşey üzerinde son derece tahrip edici etkilerde bulunmaktadır.

Su kirliliği ortamlarına göre 4 başlık altında incelenebilir:

- 1) Akarsu Kirliliği,
- 2) Göl Kirliliği,
- 3) Yeraltısuyu Kirliliği,
- 4) Deniz ve Kıyı Kirliliği.

Hava kirliliğinde olduğu gibi su kirliliğinde de insan eliyle yapılmış olan herşey birinci neden olmaktadır. Örneğin akarsu kirliliğinde endüstriyel katı ve sıvı atıkların akarsulara boşaltılması, radyoaktif tesislerin soğutma amacıyla akarsu yakınlarına kurulması ve yapılan bu soğut-

ma işlemleri akarsuyun kirlenmesine neden olmaktadır. Ayrıca ileride kısaca değinilecek olan toprak kirlenmesi ve kirlenen toprakların akarsulara karışması akarsu kirlenmesinin önemli diğer bir nedeni olmaktadır.

Kirlenen akarsuların durgun bir su birikintisi olan göllere akması göllerin de kirlenmesine neden olmaktadır. Kirlenmenin yanı sıra, akarsu dolayısıyla göle giren endüstriyel katı ve sıvı atıklar eğer kolay bozulmayan bir yapıda iseler gölün tabandan itibaren dolmasına ve göldeki su hacminin azalmasına neden olmaktadır. Bu da zaman içerisinde bir gölün bataklıkla dönüşmesi demektir.

Ülkemizde göller ve barajlar kullanma suyu ihtiyacının karşılandığı en önemli kaynaklardır. Bu kaynakların her türlü kirlenme nedeniyle korunmaması durumunda ülkemiz yakın bir gelecekte temiz kullanma suyunu bulamayacak duruma düşecektir. Özellikle büyük şehirlerimizde kanunsuz ve plansız yerleşime, diğer bir deyişle gecekondulaşmaya göz yumulması temiz su ihtiyacının karşılandığı kaynakların kirlenmesinin en büyük nedenlerinden biridir. Temiz kullanma suyunun kirlenmesinin de salgın hastalıklardan başlayarak ülkemizin turizm gibi önemli gelir kaynaklarının baltalanmasına kadar geniş bir etki sahasının olabileceği açıktır.

Yeraltı suları kirlenmeye karşı yüzeysel sulardan daha duyarlıdır ve bir kez kirlendikten sonra temizlenmeleri, değişim kapasiteleri az olduğu için çok uzun süre alır.

Yeraltı sularının kirlenmelerinin en önemli nedenlerinden biri şehirleşmenin yeterli altyapı olmaksızın yoğunlaşmasıdır. Örneğin bugün bir çok yerleşim bölgesinde kanalizasyon sisteminin yeterli olmaması nedeniyle evsel atıklar fosforlu çukurlara atılmakta, bu çukurlardan sızan sular yeraltı sularının kirlenmesine neden olmaktadır. Diğer bir neden ise tarımda gübreleme dolayısıyla toprak yüzeyindeki zararlı maddelerin yağmur ve kar suları dolayısıyla yeraltı sularına karışmasıdır.

Herne kadar yeraltı sularının kirlenmesinde endüstrileşmenin etkisinin az olduğu ileri sürülse de, bu konuda yapılmış olan çalışmaların azlığı nedeniyle yeraltı sularının endüstriyel kuruluşlardan ne derece etkilendiği bilinmemekte ancak kesinlikle etkilendiği ileri sürülebilmektedir.

Su kirliliğinin en yoğun olarak görüldüğü yerler denizler ve kıyılar olmaktadır. Denizler bütün ortamlardaki (toprak, nehir, göl, hava, v.s.) her türlü kirlenmenin son durağı (4) diğer bir deyişle her tür kirlenmenin nihayetinde geleceği bir ortam olduğu için

de, bu konuda yapılmış olan çalışmaların azlığı nedeniyle yeraltı sularının endüstriyel kuruluşlardan ne derece etkilendiği bilinmemekte ancak kesinlikle etkilendiği ileri sürülebilmektedir.

Su kirliliğinin en yoğun olarak görüldüğü yerler denizler ve kıyılar olmaktadır. Denizler bütün ortamlardaki (toprak, nehir, göl, hava, v.s.) her türlü kirlenmenin son durağı (4) diğer bir deyişle her tür kirlenmenin nihayetinde geleceği bir ortam olduğu için

sadece su kirliliğinin değil çevre kirliliğinin de en yoğun olduğu yerlerdir ve Akdeniz kıyıları hariç ülkemiz 8.362 kilometre kıyı uzunluğu ile maalesef deniz kirliliğini çok yoğun olarak yaşamaktadır.

Ülkemizin etrafını çeviren Karadeniz, Ege, Akdeniz ve iç denizimiz olan Marmara Denizi'nin kirlenmeden daha fazla etkilenmelerinin iki önemli nedeni, bütün bu denizlerin kapalı deniz olmaları, yani su yenilenme zamanının uzun olması ve medeniyetin ilk geliştiği bölgede olmaları nedeniyle insan aktivitelerinden kaynaklanan kirlenmenin çok erken zamanda başlamış olmasıdır.

Ayrıca ülkemizde sanayi, deniz taşımacılığı, şehirleşme ve turizmin yeterli önlem alınmadan ve kurallara uyulmadan gelişmiş olması denizlerin kıyılarında ve özellikle körfezlerde çok büyük zararlara neden olmuştur. Ayrıca denizlerimizde seyreden Türk ve yabancı bayraklı gemilerin son yıllara kadar etkili bir ceza görmeksizin, serbestçe atıklarını boşaltabilmeleri de deniz kirliliğinin önemli bir nedenidir. Etkili önlem alınmadığı takdirde denizlerimizdeki kirlilik sadece çevre kirliliği boyutlarında değil ülke ekonomisine de zarar verecek boyutlara ulaşacaktır.

Toprak Kirliliği

Ülkemiz çok çeşitlilik arzeden jeolojik yapısı nedeniyle yeryüzünde bulunan bütün büyük toprak gruplarını kapsamaktadır. Tarıma elverişli olup olmadığına göre toprak sekiz gruba ayrılarak incelenmekte, ilk dört grup işlenebilen topraklar, son dört grup ise orman da dahil olmak

üzere üzerinde sürekli bitki örtüsü olan toprakları kapsamaktadır.

Topoğrafik yapısı ve yanlış tarım teknikleri nedeniyle uğranılan toprak kaybı (erozyon nedeniyle toprak zaman içerisinde taşlık bir alan haline dönüşmektedir), plansız şehirleşme dolayısıyla verimli tarım arazilerinin üretim dışı kalması, yetersiz sulama nedeniyle toprağın çoraklaşması, endüstriyel tesislerin yanlış yerlerde seçilmesi dolayısıyla gerek verimli tarım arazilerinin kaybolması gerekse sınai tesislerin katı ve sıvı atıklarının yeterli önlem alınmadan bırakılması, turistik tesislerin tarım arazileri üzerinde kurulmakta oluşu ülkemizdeki toprak kaybı ve kirliliğine neden olan bir kaç faktördür.

Ormanların ve Bitki Örtüsünün Tahrip Edilmesi

Ülkemizde tamamına yakını devlet mülkiyetindeki orman sayılan (5) alanların genişliği toplam olarak 20.2 milyon hektardır ve ülke yüzeyinin % 26.2'sini kapsamaktadır. Normalde ülke yüzeyinin % 30'unun ormanla kaplı olması gerektiği gözönüne alınırsa ülkemizin orman alanı bakımından fakir olduğu düşünülemez. Fakat Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün 1978 yılında yapmış olduğu arazi sınıflaması çalışmasında ülkemizde orman alanının yaklaşık % 56'sının verimsiz ve bozuk yapılu ağaçlardan ve orman içi boşluklardan meydana geldiği ve ormanların da ülke yüzeyine son derece dengesiz dağıldığı belirtilmektedir.

Ormanların bir ülke ekonomisi için ne denli önemli olduğu konusu tartışılmaz. Ancak ülkemiz

hammadde ve orman ürünleri bakımından ormanlarımızdan yeterince faydalanamamaktadır ve eldeki ormanlardan ne şekilde yararlanabileceği konusunda ayrıntılı bir çalışmaya dahi sahip değildir.

Ülkemizde orman ve bitki örtüsünün tahrip edilmesinin çok çeşitli nedenleri vardır. Ormanlara en büyük zararı maalesef ormanların içinde ve çevresinde yaşayan 10 milyonu aşkın insan topluluğu vermektedir. Bu insanların bilerek veya bilmeden, örneğin izinsiz olarak tarla açma gibi, ormanlara verdikleri zararlar hem kendisinin bilinçsiz olmasından hem de Orman İşletmelerinin köylüyü eğitecek yeterli sayıda elemana sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi en son Gelibolu yarımadasında meydana gelen büyük yangın orman kenarında yaşayan köylünün tarlasındaki anızı yakmasından çıkmıştır. 1994 yılının yaz aylarında ormanlarımızın yanarak yok olmasındaki en büyük neden orman köylüsünün cahil ve bilinçsizce hareket etmesidir. Dolayısıyla köylünün eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi ormanlarımızın yok olmasındaki önemli bir etkeni ortadan kaldıracaktır.

Ülkemizdeki orman alanlarının kadastro çalışmalarının henüz yapılmamış olması ormanlarımız için diğer bir sorunu teşkil etmektedir. Kadastro çalışması yapılmamış olduğundan hangi alanların orman sayıldığı veya sayılmadığı belli olmamaktadır. Buna bağlı olarak orman içinde yaşayan köylüler yaşadıkları ormanı bilinçsizce ve serbest bir şekilde tahrip etmekte veya bu hakkı kendilerinde görebilmektedirler.

Yanlış yerleşim ve plansız şe-

hirleşme de ormanlarımız açısından büyük bir tehlike arz etmektedir. Özellikle orman kenarlarında bulunan şehirlerimizin iç göçler dolayısıyla plansız gelişmeleri sadece ormanlarımızın tahrip edilmesine değil, bu tahrip edilme sonucu hava kirliliği, toprak kirliliği ve özellikle su kirliliği gibi çok geniş anlamda çevre kirliliğine yolaçmaktadır.

Ülkemizde ağaç dikilmeye müsait 18 milyon hektar alanın en kısa zamanda ağaçlandırılması gereği söz konusudur. Yılda en az 300.000 ağaç dikildiği takdirde kritik noktadan uzaklaşılacaktır. Aksi takdirde ülkemizin zaman içinde çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalması söz konusudur.

ÜLKEMİZDE ÇEVRE MEVZUATI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda çevre konusunu doğrudan ya da dolaylı şekilde ilgilendiren 20 tane madde vardır (6). Bunlar arasında sekiz tane madde (43., 44., 45., 56., 63., 168., 169., 170. maddeler) çevre konusuna doğrudan atıfta bulunmaktadır. Başka bir deyişle, 1982 Anayasası çevre konusuna oldukça ayrıntılı bir şekilde değinen ilk Anayasadır.

Türkiye Çevre Vakfı tarafından 1992 yılında yayınlanmış olan 2 ciltlik Türk Çevre Mevzuatı adlı eserde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş tarihinden öncesine ait (7) olduğu halde halihazırda yürürlükte olan bir Kanun da dahil olmak üzere toplam 35 Kanun, 3 Kanun Hükmünde Kararname, 15 Uluslararası Sözleşme (8), 11 Tüzük, 12 Yönetmelik, 10 Tebliğ ve Karar'a yer verilmektedir.

Alınmış olan gerek idari gerek

hukuki tedbirler, en azından kağıt üzerinde, konuya ilgisiz kalmadığını göstermektedir. Ancak, konuya kanunlar açısından yaklaştığımız zaman bu hukuki tedbirlerin iş işten geçtikten sonra alınmış tedbirler olduklarını, yaşadığımız olaylara ve içinde bulunduğumuz çevre şartlarına baktığımızda bu Kanunların genellikle kağıt üzerinde kaldıklarını görmekteyiz.

Kanunların uygulanamamalarının ya da ortada ilgili kanun varken çevreyi tahrip eden, ona zarar veren eylemlere hoşgörüle yaklaşmanın nedenlerini tartışmak bizim yazımızın kapsamı dışındadır. Ancak ülkemizdeki çevresel şartların özellikle 1970'li yılların başından itibaren acımasızca tahrip edildiği veya tahrip edilmesine göz yumuldu-

ğunu hatırlarsak, 1983 tarihli Çevre Kanunu, 1983 Boğaziçi Kanunu, 1983 tarihli Milli Parklar Kanunu, 1985 İmar Kanunu ve 1990 tarihli Kıyı Kanunu gibi çok önemli konularda **koruma ve iyileştirme** tedbirlerini tespit eden Kanunların elde kalanı korumaya yönelik çabalar olduğuna ileri sürebiliriz.

Yukarıda saydığımız hukuki ve idari tedbirler arasında en önemli olan hiç şüphesiz 9 Ağustos 1991 tarihli Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir. Çevre Bakanlığının kurulmasındaki amaç söz konusu K.H.K.'de belirtildiği üzere "... **çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun ve**

verimli şekilde kullanılması ve korunması, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerinin korunması, geliştirilmesi ve her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi..." dir (9).

Aynı Kanun Hükmündeki Kararname'de Çevre Bakanlığı'nın görevlerine yer verilmiş ve 15 temel görev (10) maddeler halinde sayılmıştır. Bu sayılan görevlerin amacı doğal ve ekolojik dengeyi korumak ve kirlenmiş bölgelerin temizlenmesinde çaba göstermek üzere gerekli tedbirleri almaktır.

SİGORTA AÇISINDAN ÇEVRE KİRLİLİĞİ SORUMLULUKLARI

İçinde yaşadığımız şartlar yani çevre yukarıda açıklamaya çalıştığımız birçok nedenden dolayı kirlenmektedir. Elbetteki aslolan, kirlenme meydana gelmeden önce etkili tedbirlerle kirlenmenin önüne geçmek veya ağır cezalar yoluyla kirleneni bu kasıtlı eylemden caydırmaktır.

Bugün çevre kirliliği sadece ülkemizde değil bütün dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde insanların son derece hassas olduğu bir konudur. Çünkü çevre kirliliği sadece kendi içinde bir olay değildir; uzun vadede insanların ve diğer bütün canlıların yaşamlarını tehdit eder boyutlara gelmektedir ve bu gerçek, gelişmiş ülkelerde yaşayan insanlar tarafından farkedilmiştir. Bu nedenledir ki bu gibi ülkelerin devletleri ve yerel idareleri çevre kirliliğine neden olan olaylara engel olmak için kendi adına alınması gereken tedbirleri almakta, vatandaşların alması gereken tedbirler konusunda uzun ve ayrıntılı, herkes tarafın-

dan kolayca anlaşılabilir talimatnameler yayınlamakta, bunlara uyulmadığı takdirde çok ağır cezalar öngörmektedirler.

Alaska'da meydana gelen Exxon Valdez olayı bu söylenenlere çok belirgin bir örnek teşkil etmektedir. Alaska, çok az insanın yaşadığı ancak doğal yaşam bakımından korunması gereken bir bölge olarak görülmektedir. Bu gemiden sızan petrolün çevreye verdiği zararlar dolayısıyla ödenen tazminat miktarı 4 milyar doları (11) geçmiştir ve bu miktar daha da artabilecektir. Birkaç çeşit kuş türünün yaşadığı bölgede kuşların doğal yaşamını kirlenmenin 4 milyar Dolar gibi oldukça yüksek bir karşılığı olması bu konuya gelişmiş ülkelerde ne denli hassas yaklaşıldığının önemli bir göstergesidir.

Ülkemizde çevre kirlenmesi nedeniyle doğabilecek sorumlulukları teminat altına alan, bu tür sorumluluklara karşı özel olarak hazırlanmış bir genel şart mevcut değildir. Kişilerin bu tür sorumlulukları "**Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mes'uliyet Sigortası**" poliçesi genel şartlarında açıkça istisna edilmediği için bu genel şart ile teminat altına alınmış olduğu farz edilir.

Bu poliçe şartlarının 1. maddesinde "**İşbu poliçe sigortalıyı, sigortanın mer'iyet müddeti esnasında vukua gelecek bir hadise neticesinde...**" şeklinde bir ibare yer almaktadır. Başka bir deyişle ülkemizde, çevre kirliliğine ilişkin doğabilecek sorumluluklara karşı kullanılan Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mes'uliyet Sigortası poliçesi bir "**occurrence made basis**" teminatıdır. Bu tip poliçeler yani "**çevreye zarar veren olayın sonuçlarından doğabilecek sorumlulukları, olayın poliçe**

dönemi içerisinde olması kaydıyla kapsayan poliçeler, çevre kirliliği konusunda kesinlikle kullanılmayan poliçelerdir" (12).

Ancak ülkemizde çevre kirliliğinden doğabilecek sorumluluklara karşı nadiren de olsa kullanılmakta olan mali mesuliyet poliçeleri sigortacının sorumluluğunu iki yıl ile sınırlamıştır. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartlarının 15. maddesi "Zaman Aşımı"nı düzenlemiştir. Bu maddede "Sigorta mukavelesinden doğan bütün mütebeler iki yılda müruru zamana uğrar" denilerek sigortacının iki yıldan sonra sorumluluğu sınırlanmıştır.

Özellikle çevreye karşı doğabilecek sorumluluklarda kimi zaman sonuçlar çok uzun vadede ortaya çıkmaktadır. Olay poliçe döneminde meydana gelmiştir ancak çevre, bu olayın sonuçlarından 5 yıl sonra etkilenmektedir. İşte "**occurrence made basis**" poliçeleri, olayın poliçe dönemi içerisinde olması kaydıyla sonuçlar ne zaman ortaya çıkarsa çıksın bu sonuçların doğuracağı sorumlulukları teminat altına almaktadır. Avrupa Topluluğu ülkeleri çevre kirliliği olaylarında çevreye zarar veren olaya ilişkin **hasar talebinin poliçe dönemi içerisinde olması şart koşan "claims made basis"** tipte poliçeler kullanmakta, "**occurrence made basis**" poliçeleri, bu tür sorumlulukları karşılamada kendileri açısından son derece tehlikeli bulmaktadırlar. Zaten son yıllara kadar örneğin İngiltere'de sigorta şirketleri çevre kirliliği ile ilgili olarak genel sorumluluk poliçeleri vermekte iken İngiliz Sigortacıları Birliği'nin (A.B.I.) uyarısıyla çevreye karşı sorum-

luluklarını bu poliçeden hariç tutmaya başlamışlardır.

Topluluk ülkelerinde çevreyle ilgili sorumluluklara karşı kullanılan E.I.L. (**Environmental Impairment Liability=Çevreye Karşı Verilen Zararlarda Sorumluluk**) poliçeleri çevre kirliliği olayının ayrıntıları gözönüne alınarak hazırlanmış bir poliçedir. Batılı ülkelerde insanların gerek birey olarak gerek toplum olarak bilinçli ve organize olmaları, insanların kişilere ve topluma karşı daha saygılı olmaları çevre bilincinin gelişmiş olması sonucunu doğurmuştur. İdare ve yargı organları da kişi ve toplum menfaatlerine aykırı olan, kasıtlı ya da kasıtsız her türlü davranışa karşı hoşgörülü davranmadıkları, daha açık söylemek gerekirse kimsenin yaptığı yanına kâr kalmadığı bir toplumda yaşandığı için insanlar tedbirli davranmak zorundadırlar.

Yukarıda belirtildiği gibi ülkemizde çevre bilincinin yeni yeni gelişmeye başlamış olması nedeniyle bazı kişi ve kuruluşlar çevreye verebilecekleri zararlardan doğabilecek sorumluluklarını karşılamak amacıyla sigorta şirketlerinden poliçe talep etmektedirler. Sigorta şirketlerimiz ise "Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası" poliçesine bir takım klozlar ilâve ederek bu gibi taleplere karşılık vermeye çalışmaktadırlar.

Ancak sigorta şirketlerinin çok dikkatli olmaları gereken bir durum söz konusudur. **Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası poliçesine sahip herhangi bir kişi, eğer bu poliçede poliçe sahibinin çevreye karşı doğabilecek sorumlulukları özellikle hariç tutulmamış ise rahatlıkla sigorta**

şirketinden bu sorumluluklarına istinaden hak talebinde bulunabilir, diğer bir deyişle üçüncü şahıslara karşı çevre kirliliğinden doğan sorumluluklarının tazmini isteğiyle sigorta şirketine başvurabilir.

Bu çalışmanın amacı çevre kirliliğinin had safhaya ulaşmasından sonra çevre bilincinin henüz gelişmeye başladığı ülkemizde Environmental Impairment Liability benzeri bir poliçeye ihtiyaç olduğunun vurgulanmasıdır. Bunun yanısıra, yukarıda belirtilmeye çalışıldığı üzere, ülkemizde nihayet bilinçlenmeye başlayan çevreci harekete çok küçük bir katkı oluşturması amacıyla sigortacılık açısından bir takım önerilerde bulunmaktır.

Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi "**Gerek kasden, gerek ihmal ve teseyyüb yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ıka eden şahıs o zararın tazminine mecburdur**" demektedir. Bu maddeye göre kirleten öder. Ortada böyle bir madde varken, çevre kirlenmesine sebep olabilecek büyük sanayi kuruluşlarının bu tür sorumluluklarına karşı garanti edinme konusunda bir zorunluluk duymamaları, zarar gören kişinin veya kişilerin bunu bir "Act of God" olarak görüp herhangi bir tazminat peşinde koşmaması, çevre kirliliği olaylarında sigorta sisteminin kendiliğinden ve talebe göre şekillenebileceği (13) beklentisini ülkemiz gerçekleri açısından boş çıkarmaktadır.

En azından belli bir büyüklükte olan sanayi kuruluşları için bu tür sorumluluklara karşı zorunlu sigorta uygulaması getirilmesi sigorta şirketlerimiz açısından bir fon yaratacağı gibi zarar gö-

ren kişilerin de tazmin edilmele-ri sonucunu doğuracaktır.

Zorunlu sigorta uygulamasının yanısıra muhtemelen çevre kirliliğine yol açabilecek sanayi kuruluşları ile ticari kuruluşların belli oranlarda katılabilecekleri bir fon oluşturmak da diğer bir alternatif olabilmektedir. Gelişmiş bir çok Batılı ülkede uygulanmakta olan (örneğin ABD'de Süper Fon uygulaması) bu yöntem avantajları ve dezavantajlarıyla yakından incelenmelidir ve ülkemizin gerçekleri de gözönüne alınarak çevre kirliliğinden doğabilecek sorumluluklarda kirletenin mali sıkıntıya girmesini önleyebilecek, zarara uğrayanın ise tazmin edilmesini sağlayacak bir fon oluşturulabilir.

Zorunlu sigorta uygulaması ve fon oluşturmanın dışında, soruna çözüm olabilecek bir çok öneri ileri sürülebilir. Önemli olan, bu konunun vakit geçirmeksizin tartışılmaya başlanması, çözüm önerilerinin ortaya konması ve ülkemizin yararına olabilecek sağlam politikaların oluşturulmasıdır.

Y. Kemâl ÇUHACI

- (1) Reasürör Dergisi Sayı 6, Ekim 1992
- (2) Türkiye'nin Çevre Sorunları, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını 1991
- (3) A.G.E. Sayfa 75
- (4) A.G.E. Sayfa 179
- (5) A.G.E. Sayfa 319, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesine göre "Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaçlık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılmaktadır". Kanun'a göre orman sınırları dışındaki 3 hektardan küçük ağaçlıklı alanlar, sahipleri arazilerdeki meyveli ağaç toplulukları orman alanı sayılmamaktadır.
- (6) Türk Çevre Mevzuatı Cilt I, Türkiye Çevre Vakfı Yayını 1992
- (7) Söz konusu kaynağa göre en eski Kanun 13 Mart 1329(1913'e tekbül etmektedir) tarihli İl Özel İdaresi Kanunu'dur.
- (8) Herbir Sözleşme Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir ve Türkiye Cumhuriyeti Kanunları'yla eşdeğerdir.
- (9) A.G.E. Sayfa 273
- (10) A.G.E. Sayfa 273
- (11) Lloyd's Lists 24.3.1994
- (12) Reasürör Dergisi Sayı 6, Ekim 1992
- (13) Milletlerarası Ticaret Odası Konseyinde Kabul Edilen Bildiri ve Raporlar 1993-1994 165. ve 166. Orunmlar.

Doğal Felâketlerin Son 25 Yılı

ÖZET

1993 yılındaki doğal felâketler ve insan eliyle meydana gelmiş büyük olaylar 11.6 milyar US Dolar tutarında sigortalı hasara neden olmuştur. Bu rakam enflasyon gözönüne alındığında bir önceki yılın 26.4 milyarlık rakamına göre kabaca % 57 gibi bir azalışı ifade etmektedir. Gerçek sigortalı hasar tutarı 30.000 insanın hayatına malolan 340 tane felâketin meydana geldiği 1970-1992 ortalamasının halâ % 63 altındadır. Bunun yanısıra 1993 yılında, 1992 yılına göre % 24 oranında fazla sayıda insan bu olaylar dolayısıyla mağdur olmuş ise de bu miktar 1970-1992 ortalamasının % 63 altında kalmaktadır.

Hasar maliyetlerindeki azalma, hasar miktarlarının % 70 gerileyerek 6.9 milyar US Doları indiği ancak diğer taraftan ölü sayısının % 56 artarak 20.500'e

ulaştığı ve doğal felâketlerin yoğunlaştığı döneme kadar gidebilir. 1993 yılında Andrew kasırgası gibi büyük bir olay olmamıştır. İnsan eliyle meydana gelmiş felâketlerin neden olduğu hasar tutarı gerçek ölçülerde fazlaşmış ve % 15 gibi bir artışla 4.6 milyar US Doları yükselmiştir. Bu nitelikte 9.400 olayın neticesinde meydana gelen ölüm olayları 1992 yılına göre % 15 azalmıştır.

Bütün bunlar "1989 sonrası doğal felâketlerde meydana gelen artış trendi 1993 yılında kırılmıştır" anlamına mı gelmektedir? Konuya "total loss"ların gelişimi açısından bakarsak cevap olumsuzdur, ancak sigortalı hasarlar açısından baktığımızda bu soruya ihtiyatlı bir şekilde olumlu cevap verilebilir. Doğal felâketler sayı ve buldukları etki açısından tesadüfi ve dalgalanan yapıda olaylar oldukları

için şiddetli kasırgalar ve depremler bunun dışında tutulamazlar. Örneğin Andrew kasırgası 1992 yılı toplam hasarının yüksek çıkmasına nasıl neden olduysa 1993 yılında böyle büyük bir hasarın olmaması ilgili yılın toplam hasarı üzerinde aksi yönde bir etkide bulunmuş olabilir. Hasar trendinde bir oynama gözükmemesine karşın uzun vadede doğal felâketlerin sayısında bir artış gerçekleşmiş olduğundan total loss meydana getirebilecek olaylarda da aynı şekilde bir artma söz konusu olacaktır. Bunun tam aksi olarak, sigortalı hasarların miktarındaki bir artış ancak sigorta teminatının var olup olmamasına ve bu teminatın kapsamının sigorta piyasaları tarafından belirlenmiş olup olmadığına bağlıdır. Özellikle 1992 yılında meydana gelen hasar ödemelerindeki önemli artış, primlerin yükselmesine ve teminatların azalmasına neden olmuştur. 1993 yılında hasarlarda bir azalma olmasına rağmen fiyatlarda çok az bir yükselme görülmüştür. Bu gelişme nisbeten yüksek sigortalı hasarların etkisinin azalması sonucunu doğurmuştur.

KULLANILAN TERİMLER

Doğal felâket teriminden bir doğa kuvvetinin neden olduğu ve bir hasar meydana getiren olaylar anlaşılmaktadır. Normal olarak doğal bir felâket, çeşitli sigorta branşlarında bir çok sigorta sözleşmesini etkilemekte ve sayı itibarıyla çok fazla miktarda hasara neden olmaktadır. Doğal bir felâketin sonucunda meydana gelen hasarın kapsamı sadece doğa hareketlerinin gücüne değil, olaydan zarar görebilecek insan sayısını bir hayli etkileyebilecek olan inşaat metotla-

rı, önceden alınmış önleyici tedbirlerin etkisi ve deprem olaylarında önemli olabileceği üzere olayın meydana geliş saati gibi tesadüfi faktörlere bağlı olmaktadır. Bu çalışmada doğal felâketler;

- sel,
- fırtına,
- deprem (denizaltında meydana gelen depremler ve yanardağ patlamaları dahil),
- kuraklık ve orman yangınları,
- soğuk hava ve don,
- çeşitli (çığ düşmesi ve dolu dahil)

olmak üzere altı kategori altında toplanmıştır. Bu sınıflama daha önce yapılmış sınıflamaların basit ve yalın hale getirilmiş şeklidir.

Doğal felâketler, "insan eliyle yaratılmış olan" veya "teknik" felâketlerden ayrılırlar ve insan eliyle yaratılmış olan felâketler, insan aktivitesinin çok yakın sonuçları olan büyük hasarlardır. Bu tip felâketler normal olarak büyük ve tek bir sigorta konusu, belli bir bölge ve nisbeten az sayıda sigorta poliçesini etkilemektedir. İnsan eliyle yaratılmış

felâketler;

- büyük yangınlar,
- havacılık,
- denizyolu trafiği,
- kara/demiryolu trafiği,
- maden kazaları,
- göçükler,
- çeşitli

olmak üzere yedi kategori altında toplanabilir.

Hasarlar ise, sorumluluklar için ödenen tazminatların dışında kalan tazminatları ifade etmektedir. Kar ya da herhangi bir nesne doğal veya insan eliyle meydana gelmiş felâketlerden etkilenmiş fakat sigorta endüstrisi tarafından sigortalanmamış ise ortada sigortalı bir hasar mevcut değildir ve bu tür olaylarda yaşamını kaybeden, yaralanan veya evsiz kalanların sayısı ve toplam hasarlar felâketin boyutlarını anlatmaya yardımcı olmaktadır. Hasar istatistikleri ise US Dolarının yıl sonu değişim kurlarıyla hesaplanmıştır.

1970 YILINDAN İTİBAREN GELİŞMELER

Doğal ve insan eliyle yaratıl-

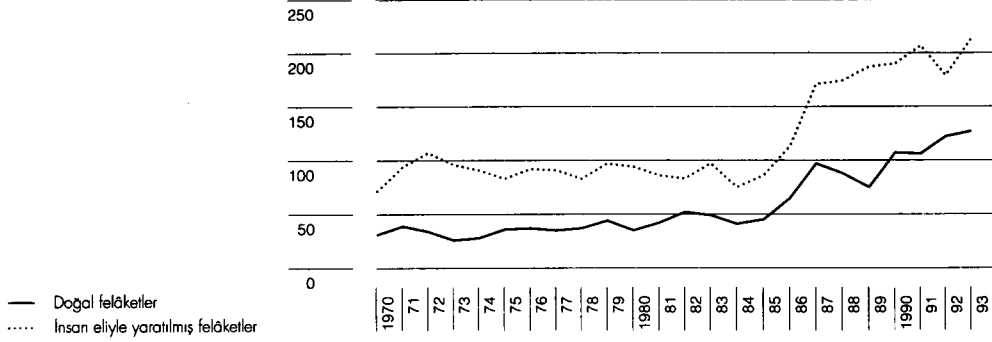
mış felâketler 1970 yılından bugüne kadar artmaya devam etmektedir. Sadece 1993 yılında 127 tane doğal felâket meydana gelmiş, diğer bir deyişle bir önceki yıla göre % 4 artış kaydedilmiştir; aynı dönem itibariyle insan eliyle meydana gelmiş felâketler ise % 19 gibi bir artışla 213'e yükselmiştir. Uzun dönemdeki bu artış oranı özellikle küçük olaylarda önemli artışlara neden olan kitle iletişim araçlarındaki gelişmeye bağlanabilir.

Ölüm olaylarına bağlı katastrofik olayların adedinde bu dönem itibariyle çok önemli dalgalanmalar meydana gelmiştir. Şekil 1'de ölü sayısı logaritmik ölçüyle verilmiştir. 1993 yılı, felâketler dolayısıyla yaşamını kaybedenlerin ortalamasının bir hayli altında olduğu ikinci yıldır. Doğal felâketler dolayısıyla yaşamını kaybedenlerin sayısı 1993 yılında 20.500 olarak gerçekleşmiştir ve önceki yıla göre % 56 gibi bir artış söz konusudur. İnsan eliyle yaratılmış felâketler ise 1993 yılında 9.400 kişinin hayatına malolmuştur ve önceki yılın toplamına göre % 15 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir.

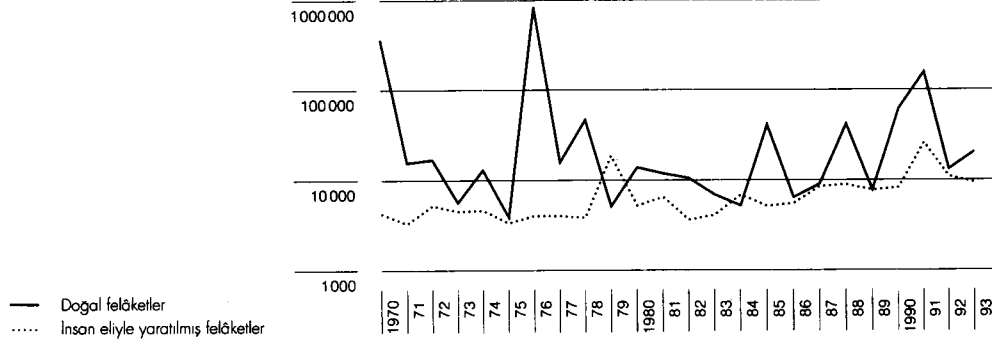
1993 yılında meydana gelmiş olan felâketlerden kaynaklanan toplam sigortalı hasar 1992 yılı fiyatlarıyla 11.3 milyar US Dolar olarak gerçekleşmiştir ki bu da 1988 yılından beri en düşük seviyedir. Andrew gibi büyük bir kasırganın 1993 yılında meydana gelmemiş olması, sigortalı doğal felâket hasarlarının 6.9 milyar US Dolar'a, diğer bir deyişle fiyat ayarlaması yapılmış olarak % 70 oranında düşmesine neden olmuştur. Ancak diğer taraftan, insan eliyle yaratılmış felâketlerden kaynaklanan sigortalı hasar miktarı 4.6 milyar US Dolar'a yükselmiştir.

Sekil 1
Doğal ve insan eliyle yaratılmış felâketler (1970-1993)

Adet

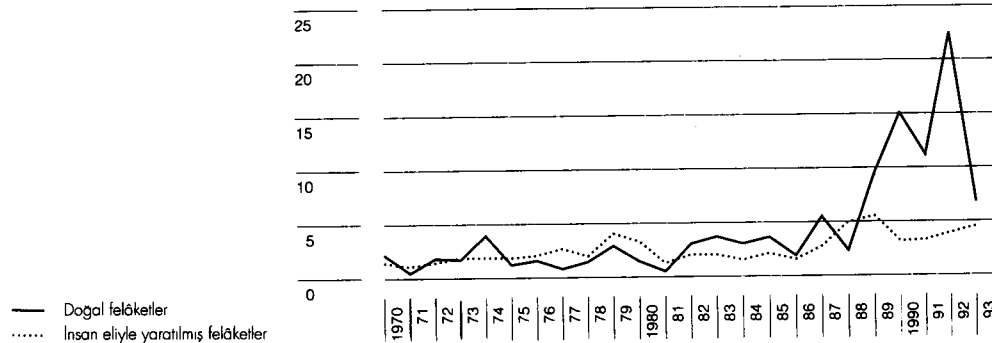

Ölü sayısı

Toplam sigortalı hasar

1992 fiyatları itibarıyla milyar-\$

HASAR KATEGORİLERİ AÇISINDAN DAĞILIM

1993 yılında meydana gelmiş olan 340 felâketin 127 adedi veya % 37'si doğal nedenlerden, 213 adedi ya da % 63'ü ise doğrudan doğruya insan faaliyetlerinden kaynaklanmıştır. Doğal felâketler 1970-1992 dönemi ortalamasını % 188, insan eliyle meydana gelmiş felâketler ise % 79 oranında aşmıştır. Büyük yangınlar, havacılık ve deniz

yolu trafiği gibi insan eliyle meydana gelmiş felâketlerin sayısı uzun dönem ortalamasından biraz daha fazladır. Ancak kara ve demiryolu trafiği kategorilerinde meydana gelmiş felâketlerde ise ortalamanın bir hayli üzerine çıkılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen otobüs kazalarındaki artışlar dünya haberleşme ağında kaydedilen gelişmeye bağlı olmaktadır.

1993 yılında meydana gelen felâketler neticesinde hayatını

kaybedenlerin sayısı aşağı yukarı 30.000 kadardır ve bu, uzun dönem ortalaması olan 82.000'in oldukça altındadır. Uzun dönemde felâket sayısı artmış olmasına rağmen 1993 yılında meydana gelmiş olan doğal felâketler nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı 1970-1992 ortalamasından üç kat daha azdır. Ancak, aynı yıl içerisinde insan eliyle meydana gelmiş felâketlerde yaşamını kaybedenlerin sayısı 9.400 olarak gerçekleşmiştir ki bu sayı uzun

dönem ortalaması itibariyle 7.100'dür. 1993 yılında deniz, kara ve demiryollarında meydana gelen büyük trafik kazalarında ölenlerin sayısı uzun dönem ortalamasının üzerindedir.

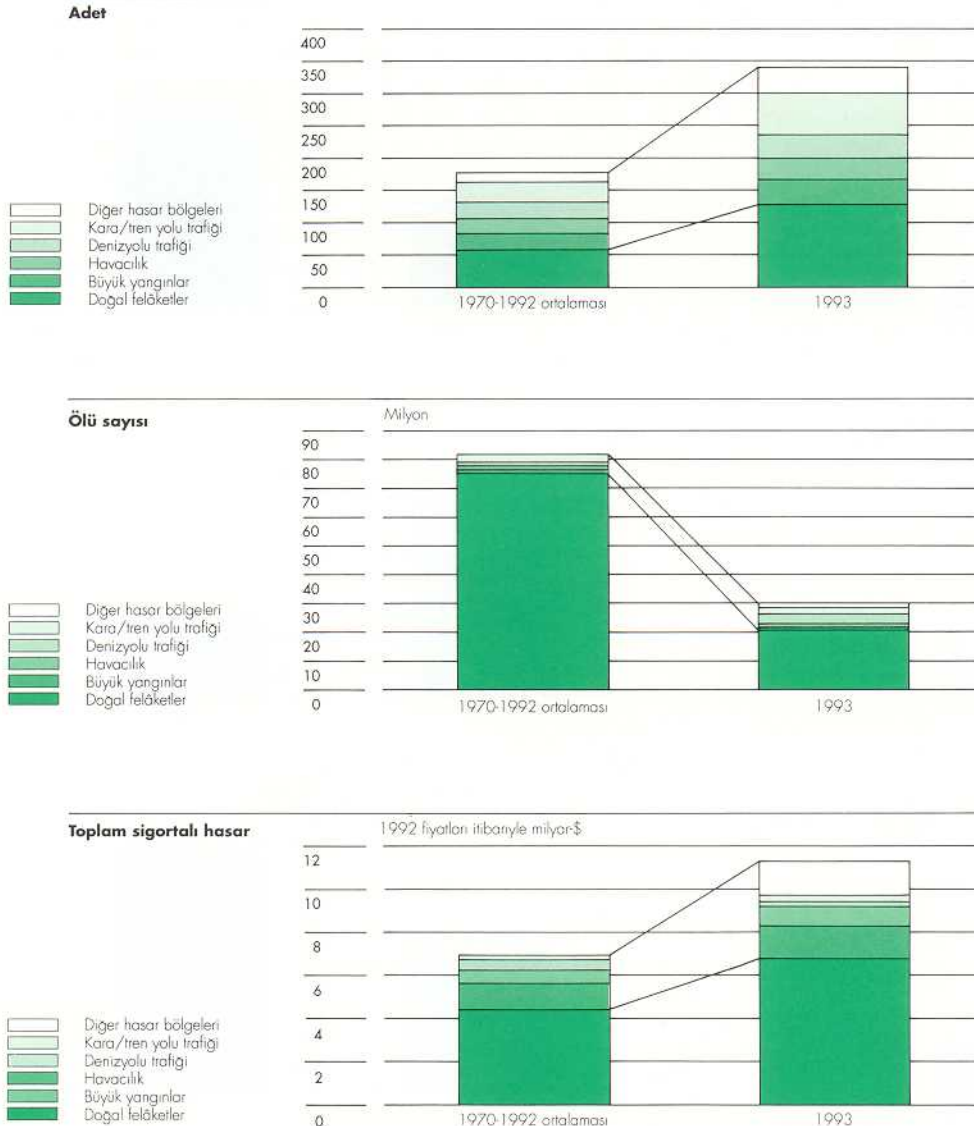
Sigorta şirketleri 1993 yılında meydana gelmiş olan felâketler neticesinde 1992 yılı fiyatlarıyla 11.3 milyar US Dolar ödemişlerdir ve bu rakam uzun dönem ortalamasının % 63 üzerindedir. Aynı yıl içindeki doğal felâketler dolayısıyla söz konusu olan sigortalı hasar, uzun dö-

nem ortalamasının % 53 üzerindedir ve toplam hasarın % 60'ını oluşturmaktadır. İnsan eliyle meydana gelmiş felâketler dolayısıyla söz konusu olan hasarlar ise toplam hasarın % 40'ı oranındadır ve uzun dönem ortalamasının % 80 üzerindedir. 1993 yılında Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen iki bombalı saldırı 1.3 milyar US Dolar hasar meydana getirmiştir ve uzun dönem ortalamasının % 54 artmasına neden olmuştur.

COĞRAFİ BÖLGE AÇISINDAN DAĞILIM

Tecrübelerden görüldüğü üzere dünya üzerinde meydana gelen felâketlerin çoğunluğu Asya kıtasında olmaktadır ve 1993 yılındaki tüm felâketlerin % 53'den fazlası bu bölgede meydana gelmiştir. Aynı yıl itibariyle Amerika'da meydana gelen felâketlerin oranı % 23, Avrupa'da meydana gelenler ise % 12 olmaktadır. Bütün kıtalar itibariyle felâket sayısı uzun dö-

Şekil 2
Hasar kategorileri açısından dağılım

nem ortalamasının üzerindedir ancak Asya, Okyanusya ve Afrika kıtalarında rakamlar uzun dönem ortalamasının bir hayli üzerindedir.

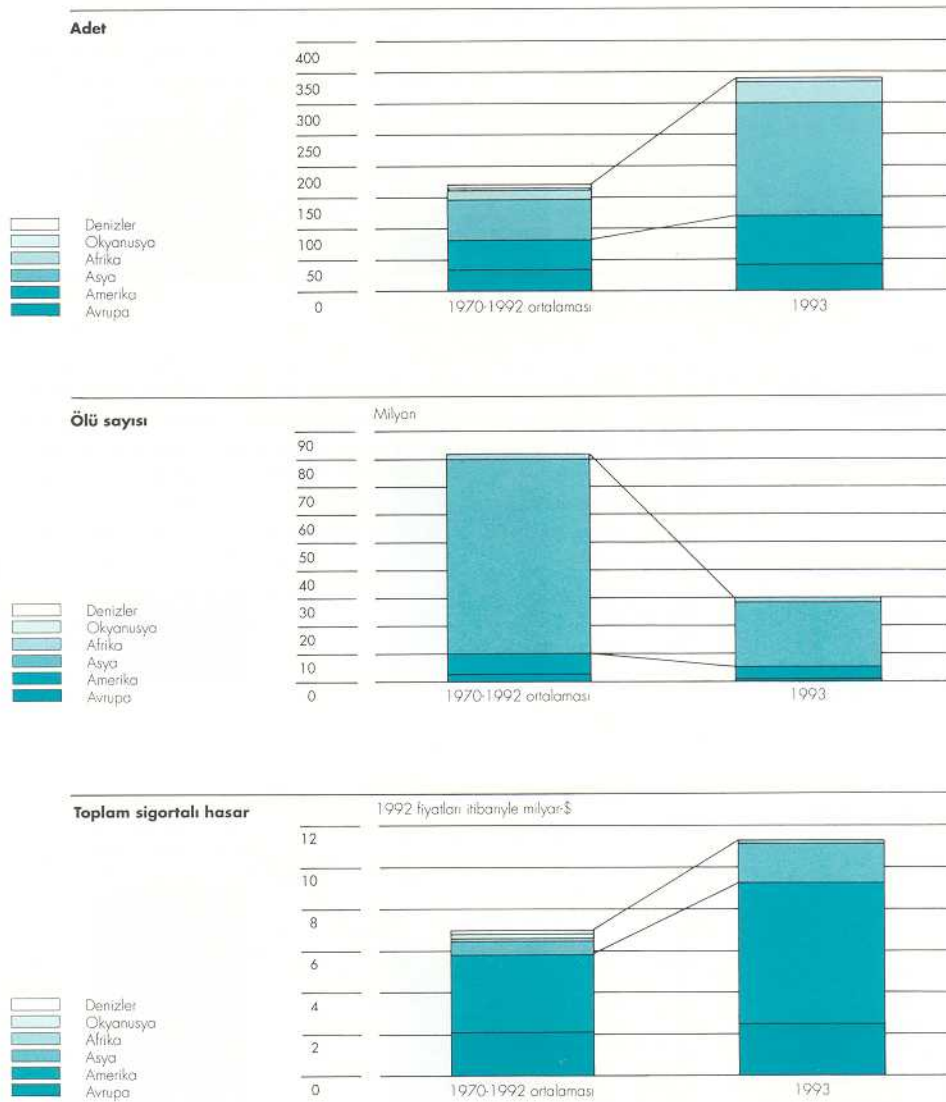
Felâketler neticesinde kaybedilen yaşam sayısı açısından Asya en yüksek rakamlara sahiptir. 1993 yılındaki payı, uzun dönem ortalaması olan % 85'den % 77'ye düşmüştür. En büyük ve etkili 20 felâketin yarısından fazlası Asya ülkelerinde meydana gelmiştir ve Okyanusya haricinde tüm kıtalarda

felâketler dolayısıyla kaybedilen yaşam sayısı önceki yıllara göre çok daha az sayıda gerçekleşmiştir. 1993 yılında meydana gelen tüm felâketler içinde Amerika'nın payı % 15, Afrika'nın payı % 5 ve Avrupa'nın payı % 3 olmuştur.

En büyük sigortalı felâket hasarı, 1993 yılı toplam hasarı yaklaşık 7 milyar US Dolar'a veya dünya toplamı içerisindeki payı % 60'a ulaşmış olan Amerika'da meydana gelmiştir. 1970-1992 yılları arasında

Amerika'nın payı % 53 iken, Avrupa'nın payı, uzun dönem ortalaması olan % 30'dan % 22'ye gerilemiştir. Japonya'da Yancy tayfunu ve bir Boeing 747 uçağının Hong Kong havaalanına inişinde meydana gelen kaza gibi Asya kıtasında meydana gelen iki büyük olay, sigortalı hasarı bir milyar US Dolar'ın üzerinde arttırmıştır ve dolayısıyla Asya kıtasının tüm dünyadaki payı % 9'dan % 15'e yükselmiştir.

Şekil 3
Coğrafi bölge açısından dağılım

SIGMA,
Swiss Re

2/94

Yabancı Basından HABERLER

Kaliforniya'da Bir Başka Deprem

Bu yılın başlarında meydana gelen Northridge depreminin ardından Kaliforniya'da ortaya çıkan oldukça önemli bir sigorta bunalımını Birleşik Devletler yetkililerini doğal felâketler sorununu nasıl halledebilecekleri konusu üzerinde yeniden düşünmeye zorlamıştır.

Kaliforniya Sigorta Komisyoneri John Garamendi büyük sigorta şirketlerinin Kaliforniya'lı ev sahiplerine artık sigorta poliçesi satmama kararına uygun bir yol bulmak amacıyla bir toplantı düzenlemektedir.

Son iki aylık dönemde İngiliz BAT Industries'in Kaliforniya'daki yan kuruluşu olan Farmers ve büyük bir Amerikan şirketi olan Allstate halihazırda ki poliçeleri yenilemekle birlikte Kaliforniya Eyaleti'nde yeni poliçe satmayı durdurmuşlardır. State Farm ise Andrew kasırgasından sonra meydana gelen 3.4 milyar US Dolar'lık hasar nedeniyle Kaliforniya'da risk almayı bir yıl önce durdurmuş ve doğal

felâketlerle ilgili exposure'u üzerinde yeniden düşünmeye başlamıştır. Aynı şirket Northridge depreminde de 1.3 milyar US Dolarlık sorumlulukla en çok zarara uğrayan sigorta şirketi olmuştur.

Bunalım tam altı ay almıştır. ABD'nin 15.5 milyar US Dolar'a malolan Andrew kasırgası ve 4.2 milyar US Dolar'a malolan Hugo kasırgasından sonra üçüncü büyük sigorta olayı olmasına rağmen yer sarsıntısının başlangıçtaki sigortalı hasarı 2.5 milyar US Dolar'dan fazla değildi. Ancak daha sonra bir endüstri grubunun tahminlerine göre sigortalı hasar 5.5 milyar US Dolar'a, resmi olmayan tahminlere göre de muhtemelen 7 milyar US Dolar'a yükselmiştir.

"20th Century" adlı bir sigorta şirketi bu hasarlardan bir hayli etkilendiğinden, Nisan ayındaki sermaye arttırımı planının bir parçası olarak, ileride meydana gelebilecek hasarlar nedeniyle exposure'unu genişletmemesi konusunda Eyalet yetkililerin-

den talimat almıştır. Bu talimat diğerlerini de etkisi altına alarak işlerini yavaşlatmalarına neden olmuş ve bir domino etkisinde bulunarak diğer büyük sigorta şirketlerinin de birer birer yeni poliçe yazımını durdurmaları sonucunu doğurmuştur. 15 gün önce yeni poliçe yazımını durduran son şirket olan Allstate'in kaza ve mal sigortaları işlerinden sorumlu başkanı Jerry Chote bu işi tek başlarına götürebilecek güçleri olmadığını ifade etmiştir.

Kaliforniya Eyaleti Sigorta Komisyoneri J.Garamendi Kaliforniya'luların sigortasız kalmalarını sağlamak üzere bir takım adımlar atmıştır. J.Garamendi bu konuda hazırlamış olduğu planını (FAIR Planı), geçtiğimiz sonbaharda Güney Kaliforniya'yı fazlasıyla tahrip eden büyük yangınlarda sigorta teminatının dışında kalan rizikolarla birlikte deprem rizikosunu da teminat altına alabilecek şekilde genişletmiştir. Böylece başka bir yerden teminat bulamayan

herhangi bir kişi bu plan sayesinde sigorta bulabilecektir.

Bunun yanı sıra aynı kişi, geçtiğimiz yıl Andrew kasırgasından sonra Florida'daki mal sahiplerine yeni sigorta teminatı satılmaması gibi benzeri bir durumla karşılaşılması için Eyalet Valisi Pete Wilson'a çağrıda bulunmuştur. Örneğin Florida'da sigorta şirketlerinin her yıl tüm poliçelerin ancak % 5'i kadarını reddedebilecekleri sınırlandırılması getirilmiştir.

Garamendi'nin öncülüğünde sigorta endüstrisinin gelecekte kendine ait bir planı olacaktır. Bu plana göre deprem rizikoları sigorta şirketlerinin birlikte finanse edecekleri ayrı bir "pool" dahilinde temin edilebilecektir. Bir görüşe göre sadece yeni deprem rizikoları bu pool'a gidecek, sigorta şirketleri halihazırda deprem rizikolarına kendileri teminat vermeye devam edeceklerdir; buna alternatif görüş olarak ise hiç bir ayırım yapılmaksızın tüm deprem rizikoları bu pool'a gönderilecektir.

Kaliforniya'lı ev sahipleri (eyalet kanunlarına göre tüm poliçe sahiplerine mecburi olarak verilmesi gereken deprem teminatını ancak dört ev sahi-

binden biri almak istemektedir) yılda yaklaşık 350 milyon US Dolar deprem primi ödemektedirler. Allstate'in genel danışmanı Robert Pike, J.Garamendi'nin deprem rizikolarını da kapsayan planına dayanarak ve Northridge depreminin de etkisiyle bu rakamın 650 milyon US Dolar'a çıkabileceğini öngörmektedir.

Kaliforniya Eyaleti Sigorta Komisyoneri J.Garamendi'nin planında, büyük bir felâket söz konusu olduğunda faturanın vergi verenlerin üzerine çıkacak olması bir sorun teşkil etmektedir. Kurulması düşünülen pool daha henüz rezervlerini teşkil edemeden bir diğer deprem meydana gelmesi halinde pool'un gelecek primlere istinaden borçlanması söz konusu olacaktır. Robert Pike'in tahminine göre hasar miktarı deprem olduğu andaki rezervlerin beş katına kadar çıkabilecektir. Daha sonraki hasarlar ise sigorta şirketlerinden alınacak olan bir milyar US Dolar ile karşılanabilecektir.

Bu hesap Northridge büyüklüğünde benzer bir deprem için geçerli olmaktadır. Ancak her Kaliforniya'nın gerçekleşmesinden korktuğu gibi büyük bir

deprem olduğu takdirde ne olacaktır? Aynı sorun sadece iki milyar US Dolar borç alabilecek kapasitesi olan Florida Felâket Fon'u için de geçerlidir.

J.Garamendi büyük bir felâketin faturasının vergi veren kesime çıkacağı açıkça bellikten sonra, her bir ev sahibine 15.000 US Dolar'a kadar tazminat ödemek durumunda kalabilecek olan eyalet deprem tazminat fonunu, iki yıl önce feshetmek zorunda kalmıştır. Kaliforniya Eyalet yetkilileri uluslararası bankalara 4 milyar US Dolar borçlanarak yıllık bütçesini tamamlayabilmiştir ve artık sınırsız deprem sorumluluğu istememektedir. Andrew kasırgasına kadar sigorta şirketleri milyarlarca dolara malolabilecek bir felâketle karşılaşabileceklerini düşünmemişlerdi. Bugün ise Birleşik Devletler kaza ve mal sigortaları endüstrisi sermayesinin büyük bir kısmı olan 50 milyar US Dolar'a mal olabilecek felâketleri konuşabilmektedirler.

Sigorta şirketleri ve Eyalet otoritelerinin belirttiğine göre nihai çözüm Washington'daki yasa koyuculara bağlıdır. Doğal Felâketlerden Korunma Yasası veya eski versiyonu daha önceki Kongre'de görüşülmüş idi. Halihazırda öneri durumunda olan Kaliforniya planı gibi bu yasa da sigorta endüstrisinin exposure'unu korumaya yönelik bir tedbir olabilirdi. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'ndeki vergi mükelleflerinin bu gibi felâketlerde çıkacak olan faturayı ödemeye razı olacakları çok zayıf bir ihtimal gibi gözükmektedir.

FINANCIAL TIMES
Temmuz 1994